

Debatexperts **Lars Duursma** en **John Bijl** brengen voor *nrc.next* maatschappelijke discussies in kaart. Namens Debatix coachen zij professionals, politici en leidinggevenden bij het overtuigend overbrengen van hun kennis en ideeën.

Moet de koningin het

Vorige week debatteerde de kamer over de rol van Beatrix binnen de regering. Uitkomst: terug. En de argumenten in die discussie zijn steeds dezelfde. De aanleiding van de kosten van het koningshuis – maar de uitkomst is meestal hetzelfde: er verandert niets koningshuis bij Nederlanders opwekt.

JA

IS DE KONINGIN BELANGRIJK VOOR HET

De voorstanders benadrukken vooral de ceremoniële taak van de koningin. Ze gaan dan niet echt in op de rol die ze speelt in de regering. Die rol wordt weggevoerd dan wel genegeerd. In beide gevallen met niets meer dan een eenvoudig "ja maar het is zo'n mooi symbool." Ze lopen daarmee weg voor een belangrijke vraag: als de koningin nu geen rol van betekenis heeft bij de formatie of voor wetsvoorstellen, waarom er dan niet mee ophouden?

"Ook zonder politieke verantwoordelijkheid belangrijk voor bijvoorbeeld de saamhorigheid in een land."
Thom de Graaf, die als D66-leider pleitte voor het Zweedse Model

De koningin is een onontbeerlijk bindmiddel voor de samenleving. Bij rampen en ongelukken is haar aanwezigheid geruststellend en bindend. Ook het gevoel van saamhorigheid dat hoort bij Koninkinnedag, maakt Nederland als samenleving sterker.

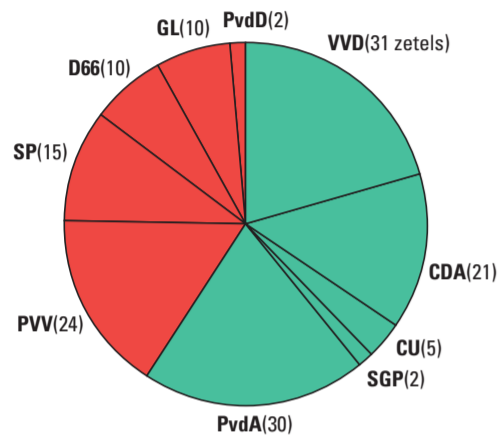
Als symbool voor Nederland heeft ze veel bereikt. Staatsbezoeken door Hare Majesteit trekken veel aandacht, ook in de landen die ze bezoekt. Zo helpt ze het land aan een positief imago en heeft ze ook juist veel zakelijke contacten mogelijk gemaakt.

De koningin is een niet te onderschatten stabiele factor. In de afgelopen tien jaar stonden er zes kabinetten op het bordes, steeds met dezelfde koningin. Ze heeft daarmee een geruststellend effect op het beeld van de democratie. Daarnaast kan ze bij de formatie haar ervaring met eerdere kabinetten goed inzetten.

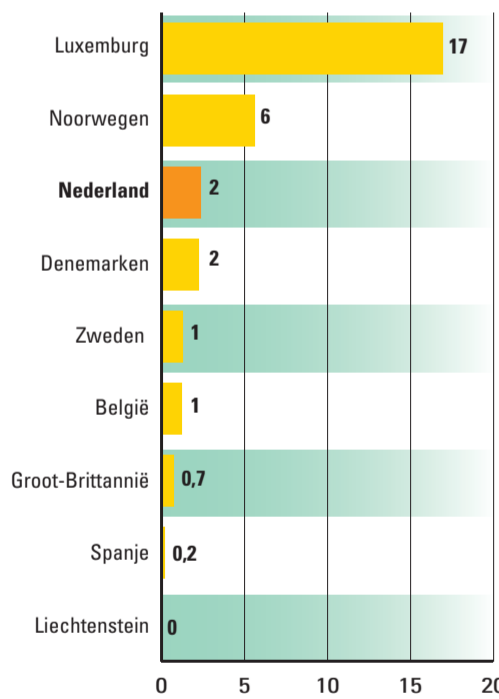

Moet de koningin het staatshoofd blijven?

■ Ja ■ Nee

Kosten koningshuis per hoofd van de bevolking in euro per jaar

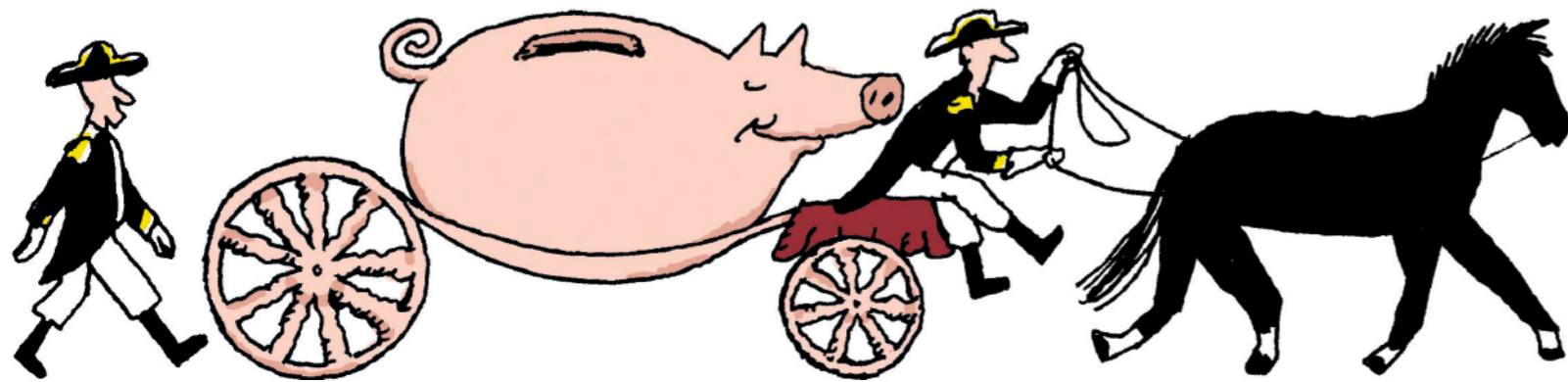
Wat kost het koningshuis?

Kosten voor bijvoorbeeld huisvesting, personeel en beveiliging zijn in dit overzicht niet meegenomen. Regeringen geven veel cijfers niet prijs. In Nederland kost het koningshuis 120 miljoen, waarvan 80 miljoen aan beveiliging en onderhoud van paleizen. Aangename wordt bijvoorbeeld dat wanneer de kosten voor de beveiliging worden meegenomen het Spaanse koningshuis het meeste zou kosten. De vorst van Liechtenstein betaalt alles zelf en kost de inwoners van Liechtenstein dus niets. De cijfers zijn in 2010 verzameld door professor Herman Matthijs.

Het punt van de kosten krijgt momenteel verreweg de meeste aandacht. En dat terwijl het niet het belangrijkste punt is. Of zelfs kan zijn. Voor alles en zeker in de politiek geldt immers niet wat het kost, maar vooral wat het waard is. Toch zien de voorstanders weinig kans om dit expliciet te maken. Ze benadrukken vooral dat de kosten meevallen en dat de leden van het koningshuis "al zo veel doen in deze tijden van bezuinigingen." De argumenten gaan vooral over de publieke rol die Hare Majesteit vervult.

"Het koningshuis zit op de nullijn. Al twee jaar. En ze bezuinigt dezelfde 4 procent als de Eerste en Tweede Kamer."
Premier Rutte

Het koningshuis levert meer op dan het kost. De opbrengsten zoals de economische groei en het gevoel van saamhorigheid zijn niet te vergelijken met de euro's die het koningshuis kost.

m.m.w. van Rainier Kist, Arjen van Veelen
Graphic: Yassine Salihine, Pepijn Barnard
Illustraties: Milo

staatshoofd blijven?

er verandert waarschijnlijk niets. De discussie over de rol van het staatshoofd keert regelmatig discussie kan verschillen – zakelijke inmenging; de vriendenkring van een huwelijkskandidaat; wezenlijks. De rationele argumenten moeten het steeds afleggen tegen de emoties die het

NEE

FUNCTIONEREN VAN DE DEMOCRATIE?

Alle ceremoniële taken van de koningin kunnen ook worden vervuld zonder dat ze lid is van de regering. Over de symbolische rol van de koningin is geen meningsverschil. Zeker de manier waarop (vooral) Beatrix deze rol oppakt, verdient alle complimenten.

"Ze heeft nul-komma-nul invloed."
Premier Mark Rutte

Het concept erfopvolging is achterhaald. We leven in de 21e eeuw en daar hoort een regeringsvorm die in de Middeleeuwen is uitgevonden niet meer bij. Daarbij is het ook ondoenlijk voor de leden van het koningshuis zelf: ze mogen niet zeggen wat ze vinden, niet kiezen wat ze gaan doen en liggen zonder erom gevraagd te hebben onder een vergrootglas.

"Het koningshuis is een profiterend fossiel zonder een maatschappelijk nut, en in strijd met alle principes van een democratie."
Werkstuk op scholieren.com

Roepen dat iets 'oud' of 'achterhaald' is, toont niet aan dat er een probleem mee is en dat je er tegen zou moeten zijn. Want zelfs als mensen al vinden dat iets wat 'oud' is weg zou moeten, dan nog weegt het argument niet op tegen de gevoelswaarde die de voorstanders de argumenten geven. Ook de insinuatie dat de troonopvolgers er zelf geen zin in zouden hebben, wordt vaak aangehaald. Iets wat Prins Friso op jonge leeftijd zelf ooit eens illustreerde met de uitspraak: "Je mag Alex wel in elkaar slaan, maar zorg er voor dat hij niet doodgaat, want dan moet ik koning worden."

Wie regeerden Nederland?

Vanaf de Middeleeuwen werden de Nederlanden geregeerd als graafschappen en hertogdommen en stonden vooral veel onder bestuur van grotere rijken zoals dat van keizer Karel V. Op 26 juli 1581 namen 8 van de 17 Nederlandse Provinciën met het ondertekenen van de Acte van Verlatinghe afstand van Filips II. Nederland werd een zelfstandige republiek met aan het hoofd een stadhouder.

De eerste koning van Nederland was **Lodewijk Napoleon**, de broer van de Franse Keizer Napoleon I. Zijn regeerperiode was echter van korte duur. Vier jaar na zijn aanstelling in 1806 zette Napoleon hem zelf weer af en ging Nederland direct deel uitmaken van het Franse rijk. Lodewijk Napoleon kwam naar de zin van zijn broer te veel op voor het Koninkrijk Holland en te weinig voor het Franse Koninkrijk.

Mede door de populariteit van Lodewijk Napoleons optreden kreeg Nederland in 1813 weer een vorst. **Koning Willem I**, een nazaat van de stadhouder Willem van Oranje. Koning Willem I was een hardwerkend vorst — hij behandelde meer dan 100 beleidsstukken per dag — maar ook een zelfverrijker. Hij richtte verschillende financiële instellingen op, waaronder De Nederlandsche Bank, maar werd financieel vooral zelf beter. Na zijn dood in 1843 was de staatsschuld 228 procent, anderhalf keer zo groot als Griekenland nu — zo hoog dat Nederland bijna failliet ging. Zijn eigen vermogen wist hij in die periode te verdrievoudigen.

Willem II trad aan in 1840. Aan Willem II hebben we de constitutionele monarchie te danken. Uit angst voor revoluties besloot Willem II het dagelijkse bestuur aan de ministers over te laten. Dit leidde tot de nieuwe grondwet, vrijwel eigenhandig door Thorbecke geschreven.

Willem III, ofwel 'Koning Gorilla', was onvoorspelbaar, ongemaniërd en onbeheerst. Binnenskamers ontstak hij vaak in woede omdat men niet wilde doen wat hij zei en hij moest door vertrouwelingen meermalas zijn door de grondwet ingegeven beperkingen worden gewezen: de gorilla was op die manier gekooid.

Wilhelmina werd een week na haar 18e verjaardag gekroond. Voor die tijd regeerde haar moeder Emma in haar naam, Willem III overleed immers toen de troonopvolger 10 jaar en dus minderjarig was. Als zichtbare vorst maakte ze veel van de imagoschade van haar vader goed. Tijdens de Duitse bezetting steunde ze met radioboodschappen de Nederlandse moraal en werd door Churchill eens "de enige man in de Nederlandse regering" genoemd.

Juliana volgt haar moeder na de oorlog in 1948 op. Anders dan haar moeder weet Juliana veel van hoe het er bij gewone burgers aan toe gaat. Ze wordt 'de meest gewone koningin ooit' genoemd. Typerend is een nep-interview met Juliana op tv, uitgezonden in 1972. In het satirische *De Barend Servet-show* zit de 'koningin' tijdens het interview ongegeneerd met de kom op schoot spruitjes schoon te maken.

Beatrix bestijgt de troon in 1980. Ze is ook weer een heel andere vorst dan haar moeder. Ze staat bekend als precies en men roemt haar zakelijk inzicht. In haar verschijning lijkt ze een balans te zoeken tussen distantie en het imago van een "vrouw van het volk". In de laatste jaren is er vooral kritiek op de kosten voor het koningshuis, mede omdat Hare Majesteit zelf in troonredes en kersttoespraken tot matiging oproept.

ONAFHANKELIJK?

Stuurt majesteit de formatie in de richting van een regering die haar behaagt? Niets mag hardop gezegd worden, dus stellen de tegenstanders er vragen over waar je insinuaties uit kan halen. Wilders leek geïrriteerd door de rol van majesteit bij de formatie. Ook de manier waarop Beatrix' moeder Juliana de formatie de kant van de PvdA op leek te sturen, heeft veel kritiek gehad.

"Iemand die de schijn van politieke invloed heeft, kan namelijk niet neutraal zijn en boven de partijen staan."
Initiatiefwetsvoorstel PVV om de rol van de koning te moderniseren, september 2011.

Majesteit gebruikt haar kennis tijdens gesprekken met de premier en andere ministers (de 'kopjes thee'). Dat er over gesprekken met de koningin niets gezegd mag worden, maakt het niet makkelijk om er over te discussiëren. In 2003 dacht 52 procent van de Nederlanders dat majesteit meer invloed zou uitoefenen dan de wet haar geeft (volgens onderzoek van Binnenlands Bestuur).

"Het staatshoofd moet geen deel meer uitmaken van de regering. Daarmee kan zijn onschendbaarheid worden afgeschaft."
Verkiezingsprogramma D66 in 2010

Dit is het lastigste argument in de hele discussie. Hoe leg je een niet-gelovige uit waarom je je gekwetst voelt als je geen halaf of kosjer vlees mag eten? Allereerst door juist deze emotionele redenen openlijk te bespreken en je niet te verschillen achter non-issues en drogeden. Mensen raken sneller overtuigd wanneer ze je begrijpen, dan wanneer je (zoals Arnold Heertje) stelt dat een plant misschien ook wel gevoelens heeft. Ten tweede door de waarde van abstracte concepten als vrijheid van godsdienst uit te leggen. Vrijwel niemand legt uit waarom dit zo belangrijk is, en als het al wordt geprobeerd dan worden oorzaak en gevolg omgedraaid. We vinden een recht immers niet belangrijk omdat het in internationale verdragen is opgenomen; we nemen een recht op in internationale verdragen omdat we het belangrijk vinden.

KONINGSHUIS RECHTVAARDIG?

Het koningshuis kost de Nederlandse samenleving ruim 120 miljoen euro. De grootste kostenposten zijn beveiliging en onderhoud van de paleizen (elk 40 miljoen euro). En dat is te veel belastinggeld.

"Het koningshuis moet belastingen, hun privévluchten en huur voor de paleizen gaan betalen. Waarom moet de Staat daarvoor opdraaien?"
Jeroen Recourt, PvdA

De koningin betaalt geen belasting zoals inkomstenbelasting en successierecht zoals andere Nederlanders. Dat is niet eerlijk en scheelt veel geld.

"Het predikaat 'Koninklijk' leidt tot kwetsbaarheid en concurrentievervalsing. De KLM heeft het predikaat Koninklijk, maar heeft al vele boetes gehad."
Alexander Pechtold

De tegenstanders redeneren dat dit te veel geld is en grijpen alles aan om bezuinigingen voor te stellen. De tegenstanders van de rol die de koningin heeft in de regering proberen zo 'via de achterdeur' die rol in te perken. Ze doen dat echter zonder veel uitleg over waarom nu juist deze bezuiniging belangrijk is. Dat is iets wat wij de vloek van waarde noemen: je vindt iets zo vanzelfsprekend dat je je niet meer voor kunt stellen dat iemand anders iets anders vindt ("Voorzitter, het kán toch niet zo zijn dat..."). Het leidt ertoe dat de tegenstanders steeds bezuinigingen voorstellen maar niet meer uitleggen waarom het belangrijk is om juist op het koningshuis te bezuinigen.

